

Rolnummer 4974
Arrest nr. 103/2011 van 16 juni 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende hoofdstuk II (« Invoering van een jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen ») van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, gesteld door de Arbeidsrechtbank te Brussel.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters R. Henneuse en M. Bossuyt, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey en P. Nihoul, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter R. Henneuse,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging

Bij vonnis van 21 juni 2010 in zake de nv « Optimo » en anderen tegen het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 28 juni 2010, heeft de Arbeidsrechtbank te Brussel de prejudiciële vraag gesteld of

« de wet van 26 juni - vervolgens vervangen bij die van 30 december - 1992 ‘ houdende sociale en diverse bepalingen ’, in titel III ervan, met betrekking tot de invoering van een jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen, (al dan niet) de artikelen 10 en 170 tot 173 van de Grondwet schendt in zoverre die ‘ soort ’ van eenmalige ‘ bijdrage ’

- in werkelijkheid een (zelfs verdoken) belasting zou zijn - in welk geval zij niet bij gewone koninklijke besluiten (zoals te dezen) in werking zou kunnen worden gesteld -,

- maar geen echte bijdrage die, in elk geval, ‘ [...] betrekking [moet] hebben op een dienst die is verleend ten gunste van de burger die ze betaalt ’ ».

Memories en memories van antwoord zijn ingediend door :

- de nv « Europroperties, waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1040 Brussel, Jachtlaan 31, de vzw « La Quiétude », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1040 Brussel, Jachtlaan 31, de nv « Optimo », waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1040 Brussel, Jachtlaan 31, en Marc Uyttersprot, wonende te 1040 Brussel, Jachtlaan 31;

- de Ministerraad.

Op de openbare terechtzitting van 16 maart 2011 :

- zijn verschenen :

. Mr. J.-P. Migeal, advocaat bij de balie te Brussel, voor de nv « Europroperties » en anderen;

. Mr. V. Vander Geeten *loco* Mr. F. Gosselin, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers J.-P. Moerman en L. Lavrysen verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De eisende partijen voor de verwijzende rechter verzetten zich tegen de betaling van achterstallige jaarlijkse bijdragen ten laste van de vennootschappen die het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen (hierna : RSVZ) van hen vordert.

De verwijzende rechter, die tevens de draagwijdte van het arrest nr. 77/93 van het Hof in herinnering brengt, beklemtoont dat de eisende partijen van mening zijn dat de in het geding zijnde jaarlijkse bijdragen moeten worden beschouwd als belastingen waarvan de essentiële elementen niet bij de wet maar door de Koning worden vastgesteld en die niet onder het beginsel van de annualiteit van de belasting vallen. Hij acht het bijgevolg noodzakelijk de voormelde prejudiciële vraag te stellen.

III. *In rechte*

- A -

Standpunt van de Ministerraad

A.1. Met betrekking tot de aangevoerde schending van artikel 10 van de Grondwet geeft de verwijzende rechter niet duidelijk de categorieën aan die het voorwerp van een vergelijking zouden kunnen uitmaken. Met betrekking tot de vermeende schending van de artikelen 170 tot 173 moet bovendien worden vastgesteld dat de verwijzende rechter evenmin aangeeft in welk opzicht die bepalingen zouden zijn geschonden. Daaruit volgt dat de prejudiciële vraag onontvankelijk is.

A.2. Bovendien stelt de verwijzende rechter het Hof geen vraag over de grondwettigheid van de in het geding zijnde bepalingen maar over de interpretatie die aan de bij die bepalingen ingevoerde bijdrage moet worden gegeven opdat het Hof zich zou uitspreken over de vraag of het al dan niet een belasting betreft. Het Hof is evenwel niet bevoegd om de regels te bepalen die van toepassing zijn op het hangende geschil voor de verwijzende rechter.

A.3. In ondergeschikte orde toont de rechtspraak van het Hof aan dat er, ondanks de gemeenschappelijke kenmerken van beide begrippen, een fundamenteel verschil bestaat tussen de belasting en de socialezekerheidsbijdrage, namelijk de specifieke bestemming van de geheven bedragen ten voordele van het socialezekerheidsstelsel in plaats van voor de algemene uitgaven van openbaar nut.

Er moet eveneens een onderscheid worden gemaakt tussen de socialezekerheidsbijdragen en het begrip « retributie », aangezien de eerstgenoemde niet de noodzakelijke tegenprestatie zijn voor een bijzondere dienst verleend aan de bijdrageplichtige, maar de financieringswijze van de verschillende socialezekerheidsstelsels uitmaken.

A.4. Te dezen voeren de in het geding zijnde bepalingen een jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen in. De wetgever wou het destijds vastgestelde tekort in het stelsel van de zelfstandigen tegengaan. De vennootschappen zijn aldus verplicht zich aan te sluiten bij een sociale verzekeringskas die zelf belast is met het innen van de bijdrage.

In de in het geding zijnde wetgeving wordt verduidelijkt dat de betwiste bijdrage van dezelfde aard is als de bijdragen die verschuldigd zijn ter uitvoering van de sociale wetgeving en dat de geïnde bijdragen niet aan de belastingadministratie maar aan het RSVZ worden overgedragen. Bijgevolg wordt de opbrengst van die forfaitaire bijdrage besteed aan de financiering van de sociale zekerheid van de zelfstandigen en niet aan algemene uitgaven met betrekking tot diensten van openbaar nut die de Staat voor zijn rekening neemt.

De fiscale aftrekbaarheid van de bijdrage bevestigt de gelijkstelling van die bijdrage met een klassieke sociale bijdrage, die eveneens aftrekbaar is, in tegenstelling tot een belasting.

Voor het overige heeft de afdeling wetgeving van de Raad van State de betwiste bijdrage niet als een belasting beschouwd. Meer nog, het Grondwettelijk Hof heeft ze als bijdrage en niet als belasting aangemerkt in zijn arrest nr. 77/93.

A.5. Daaruit volgt dat de in de prejudiciële vraag aangevoerde grondwetsbepalingen niet door de in het geding zijnde bepalingen kunnen zijn geschonden.

Standpunt van de eisende partijen voor de verwijzende rechter

A.6. In de motieven van het vonnis en in de prejudiciële vraag zelf worden de twee categorieën van personen aangegeven die het Hof wordt verzocht te vergelijken : enerzijds, de in titel III van de in het geding zijnde wet bedoelde vennootschappen, waaraan een soort van bijdrage wordt opgelegd die geen betrekking heeft op een dienst die te hunnen gunste is verleend, en, anderzijds, de personen die echte bijdragen moeten betalen als tegenprestatie voor een dienst die te hunnen gunste is verleend.

De eventuele in het verwijzingsvonnis bedoelde discriminatie bestaat in de toewijzing aan de Koning van de bevoegdheid om gevallen van vrijstelling te bepalen van een soort van bijdrage die een verdoken belasting blijkt te zijn. De verwijzende rechter geeft eveneens de redenen aan waarom de betwiste bijdragen, volgens de eisende partijen voor hem, de artikelen 170 tot 173 van de Grondwet schenden.

A.7. Bovendien verzoekt de verwijzende rechter het Hof niet om de regels aan te wijzen die van toepassing zijn op het voor hem hangende geschil, maar stelt hij het Hof een vraag over de grondwettigheid van de in het geding zijnde wet in zoverre sommige bepalingen van die wet hem onder het toepassingsgebied van de artikelen 170 tot 173 van de Grondwet lijken te vallen.

A.8. De in het geding zijnde wet is uitgevaardigd teneinde het tekort binnen het socialezekerheidsstelsel van de zelfstandigen aan te vullen, uitgaande van de vaststelling dat steeds meer zelfstandigen zich probeerden te onttrekken aan de aan hun sociaal statuut inherente verplichtingen, met name door de oprichting van eenmansvennootschappen. Sedert de wet van 22 december 2003 komt het de Koning toe om, bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit, de door de vennootschappen verschuldigde bijdragen vast te stellen, zonder dat die 868 euro kunnen overschrijden.

Op het ogenblik dat de vennootschappen geen aanspraak kunnen maken op het voordeel van het socialezekerheidsstelsel met betrekking tot het statuut van de zelfstandigen en het merendeel ervan geen eenmansvennootschappen uitmaken, moet noodzakelijkerwijs worden geoordeeld dat de betwiste bijdrage een belasting is, en geen retributie of bijdrage.

In tegenstelling tot een retributie kan diegene die de door de overheid vastgestelde verplichte heffing verschuldigd is, te dezen immers geen aanspraak maken op het voordeel van een prestatie te zijnen gunste met betrekking tot die heffing. De bijzondere bestemming die door de overheid is voorbehouden aan de aldus doorgevoerde heffing - namelijk, in het onderhavige geval, de financiering van de sociale zekerheid van de zelfstandigen -, wijzigt niets aan de kwalificatie ervan als belasting in de zin van de Grondwet.

A.9. De betwiste bijdrage zou evenmin kunnen worden gelijkgesteld met een echte sociale bijdrage - die zeker geen belasting is - om reden dat zij bepaalde gemeenschappelijke kenmerken daarmee zou delen.

Aldus vloeit de aftrekbaarheid van de bijdrage ten laste van de vennootschappen geenszins voort uit haar intrinsieke aard van vermeende « sociale bijdrage », maar uit een uitdrukkelijke bepaling in de wet. Indien de wetgever in die gelijkstelling heeft moeten voorzien, is dat net omdat de betwiste bijdrage niet dezelfde aard als de sociale bijdragen had.

Op dezelfde wijze zijn diegenen die de werkgeversbijdragen aan de RSZ (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid) verschuldigd zijn, weliswaar de werkgevers die de sociale bijdragen moeten betalen om hun werknemers tewerk te stellen. Dat maakt het evenwel geenszins mogelijk om die bijdragen te vergelijken met de jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen. In werkelijkheid hebben de aan de RSZ verschuldigde werkgeversbijdragen niet de aard van een belasting aangezien het een vorm van loon betreft dat overeenstemt met de arbeidskosten. Omgekeerd maakt niets het mogelijk te beweren dat de bijdrage ten laste van de vennootschappen op de een of andere manier betrekking zou kunnen hebben op het bestaan van een contractuele band tussen de bijdrageplichtige vennootschap en een zelfstandige. Die bijdrage is immers verschuldigd door om

het even welke vennootschap, ongeacht het feit of zij al dan niet een beroep doet op de diensten van een zelfstandige.

Bovendien heeft het Hof onlangs geoordeeld dat bepaalde sociale bijdragen tot doel hebben niet de verschillende socialezekerheidsstelsels op algemene wijze, maar wel de toekenning van sociale uitkeringen die in beginsel ten goede komen aan de personen die de bijdragen storten, te financieren.

Ten slotte zou het onjuist zijn te beweren dat de socialezekerheidsbijdragen thans de enige wijze van financiering van de verschillende socialezekerheidsstelsels vormen, financiering die eveneens via de belasting wordt gewaarborgd. Voor het overige wordt in het arrest nr. 77/93 van het Hof de kwestie van de aard van de heffing die de betwiste bijdrage uitmaakt, helemaal niet beslecht.

A.10. In zoverre zij een belasting vormt, zou de betwiste bijdrage de artikelen 170 tot 172 van de Grondwet in acht moeten nemen. Te dezen valt zij evenwel niet onder het beginsel van de annualiteit van de belasting. Bovendien wordt het bedrag vastgesteld bij koninklijk besluit terwijl een dergelijke delegatie aan de Koning is verboden wanneer het een wezenlijk bestanddeel van de belasting betreft. Ten slotte kon het niet aan de Koning toekomen de gevallen van vrijstelling van de betwiste bijdrage te bepalen.

- B -

B.1.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de bestaanbaarheid, met de artikelen 10, 170, 171, 172 en 173 van de Grondwet, van de artikelen 88 tot 106 van de wet van 30 december 1992 « houdende sociale en diverse bepalingen » in zoverre die artikelen een te ruime machtiging aan de Koning zouden toekennen.

De artikelen 88 tot 106 van de in het geding zijnde wet voeren een jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen in, bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen. Zij bepalen :

« Art. 88. Voor de toepassing van dit hoofdstuk moet worden verstaan onder :

a) ' Sociaal statuut der zelfstandigen ' : het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen;

b) ' Sociale verzekeringskas ' : de vrije sociale verzekeringskassen voor zelfstandigen en de Nationale Hulpkas voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen, opgericht in uitvoering van artikel 20 van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen;

c) ' Rijksinstituut ' : het Rijksinstituut voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen;

d) ' Vennootschap ' : de aan de Belgische vennootschapsbelasting of belasting der niet-inwoners onderworpen vennootschappen;

e) ' Bijdragejaar ' : ieder kalenderjaar waarin de vennootschap onderworpen is aan de bepalingen van dit hoofdstuk.

Art. 89. § 1. De vennootschappen zijn ertoe gehouden binnen drie maanden na hun oprichting, of binnen drie maanden na het feit dat hen onderwerpt aan de belasting der niet-inwoners, aan te sluiten bij een sociale verzekeringskas.

§ 2. De vennootschap die nalaat zich bij een sociale verzekeringskas aan te sluiten binnen de in § 1 bedoelde termijn, wordt door het Rijksinstituut in gebreke gesteld bij een ter post aangetekende brief. Indien zij binnen dertig dagen na de datum van de verzending over de post van de ingebrekestelling niet vrijwillig aansluit bij een sociale verzekeringskas, wordt zij ambtshalve aangesloten bij de Nationale Hulpkas voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen.

§ 3. De Administratie der directe belastingen is ertoe gehouden, zonder aanrekening van kosten, iedere belanghebbende de nodige inlichtingen en attesten te verstrekken voor de toepassing van dit hoofdstuk.

Art. 90. De vennootschappen die, met toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk, gedurende tenminste drie bijdragejaren bij een sociale verzekeringskas zijn aangesloten geweest en de betreffende bijdragen hebben betaald, kunnen veranderen van sociale verzekeringskas. De vennootschappen die van deze mogelijkheid gebruik wensen te maken, dienen dit ten laatste zes maanden vóór het begin van het nieuwe bijdragejaar te melden aan de sociale verzekeringskas waarbij ze zich met ingang van 1 januari van dat jaar wensen aan te sluiten.

Art. 91. De vennootschappen zijn een jaarlijkse forfaitaire bijdrage verschuldigd.

De Koning stelt, opdat het van toepassing zal zijn vanaf 2004, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de door vennootschappen verschuldigde bijdragen vast, maar zonder dat deze de 868 EUR kunnen overschrijden. Hierbij kan Hij een onderscheid maken op basis van criteria die rekening houden met inzonderheid de omvang van de vennootschap.

Art. 92. De bijdrage bedoeld in artikel 91 moet worden vereffend vóór 1 juli van ieder bijdragejaar of uiterlijk de laatste dag van de derde maand volgend op de maand waarin de vennootschap werd opgericht of aan de belasting der niet-inwoners werd onderworpen.

In afwijking van het eerste lid dient de bijdrage die betrekking heeft op het jaar 2004 te worden geïnd vanaf 1 oktober 2004 en vereffend ten laatste op 31 december 2004 of uiterlijk de laatste dag van de derde maand volgend op de maand waarin de vennootschap werd opgericht of aan de belasting der niet-inwoners werd onderworpen.

Art. 92bis. De vennootschappen, die door middel van een attest afgeleverd door de Administratie der directe belastingen, kunnen bewijzen dat zij gedurende een of meerdere volledige kalenderjaren geen handels- of burgerrechtelijke activiteit hebben uitgeoefend, zijn de in artikel 91 bedoelde bijdrage voor de betrokken jaren niet verschuldigd.

Art. 93. Op het gedeelte van de bijdragen dat niet tijdig betaald werd, wordt een verhoging van 1 pct. per kalendermaand vertraging in de betaling toegepast.

Deze verhoging wordt toegepast tot en met de maand waarin de vennootschap de verschuldigde bijdrage betaald heeft, of waarin een gerechtelijke procedure werd ingeleid, of

waarin het fonds waarbij de vennootschap aangesloten is, hem het dwangbevel met bevel tot betaling van de verschuldigde bijdragen heeft laten betekenen.

Art. 94. De Koning bepaalt :

1° de aansluitingsvoorwaarden;

2° de wijze waarop en de voorwaarden waaronder een vennootschap van sociale verzekeringskas kan veranderen;

3° wat de gegevens zijn, die de vennootschappen moeten meedelen aan hun sociale verzekeringskas, alsmede de wijze waarop en de termijn waarbinnen dit dient te gebeuren;

4° de wijze van betaling;

5° de wijze waarop de door de sociale verzekeringskassen geïnde bijdragen worden overgemaakt aan het Rijksinstituut;

6° de bedragen die bestemd zijn om de beheers- en werkingskosten van de sociale verzekeringskassen en van het Rijksinstituut te dekken;

7° welke gegevens de sociale verzekeringskassen aan het Ministerie van Middenstand of aan het Rijksinstituut dienen te verstrekken met het oog op de toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk en de ermee gepaard gaande controle;

8° in welke gevallen de vennootschappen met betrekking tot het jaar of de jaren waarin zij zich in een toestand van vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie bevinden, kunnen worden vrijgesteld van de toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk;

9° welke vennootschappen, opgericht na 1 januari 1991, gedurende de eerste drie jaar na hun oprichting kunnen vrijgesteld worden van de krachtens de bepalingen van dit hoofdstuk ingevoerde bijdrageplicht en onder welke voorwaarden ze zich op deze vrijstelling kunnen beroepen.

10° de gevallen waarin de toepassing van de verhogingen bedoeld in artikel 93 kan worden verzaakt.

Art. 95. § 1. De sociale verzekeringskassen zijn belast met de invordering van de bijdrage, zo nodig langs gerechtelijke weg.

§ 1bis. Onverminderd hun recht om voor de rechter te dagvaarden, kunnen de sociale verzekeringsfondsen als inninginstellingen van de bijdragen de bedragen die hen verschuldigd zijn eveneens bij wijze van dwangbevel invorderen.

De Koning bepaalt de voorwaarden en modaliteiten van vervolging door middel van dwangbevel evenals de kosten die eruit voortvloeien en hun tenlastelegging.

§ 2. De invordering van de in dit hoofdstuk bepaalde bijdrage verjaart na vijf jaar te rekenen vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarvoor ze verschuldigd is.

De verjaring wordt gestuit :

1° op de wijze bepaald in de artikelen 2244 en volgende van het Burgerlijk Wetboek;

2° met een ter post aangetekende brief of een deurwaardersaanmaning waarbij de sociale verzekeringskas die belast is met de invordering, de verschuldigde bijdrage opeist.

§ 3. De vordering tot terugbetaling van de ten onrechte betaalde bijdrage verjaart na vijf jaar te rekenen vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op het jaar waarin de onverschuldigde bijdrage werd betaald.

De verjaring wordt gestuit :

1° op de wijze bepaald in de artikelen 2244 en volgende van het Burgerlijk Wetboek;

2° met een ter post aangetekende brief door de vennootschap gericht aan de sociale verzekeringskas die de bijdrage heeft geïnd en waarbij de terugbetaling van de ten onrechte betaalde bijdrage wordt opgeëist.

§ 4. Wanneer, door nalatigheid van een sociaal verzekeringsfonds voor zelfstandigen, in artikel 91 bedoelde bijdragen niet konden worden ingevorderd, wordt het fonds ervoor aansprakelijk verklaard bij beslissing van de minister van Middenstand en worden de sommen in kwestie ten laste gelegd van de opbrengst van de bijdragen die bestemd zijn om de werkingskosten van het betrokken fonds te dekken.

§ 5. De sociale verzekeringsfondsen voor zelfstandigen mogen van de aangesloten vennootschappen de terugbetaling vorderen van de kosten die veroorzaakt zijn door de rappelbrieven die ze, eventueel langs gerechtsdeurwaarder, aan de vennootschappen hebben moeten richten in geval van laattijdige bijdragebetaling.

De minister van Middenstand kan forfaitaire bedragen bepalen welke de fondsen uit dien hoofde mogen vragen.

De bij deze paragraaf bedoelde kosten worden ingevorderd zoals de in artikel 91 bedoelde bijdragen.

Art. 95bis. De artikelen 16bis, 16ter en 23ter van het koninklijk besluit nr. 38 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen, zijn in het kader van dit hoofdstuk van toepassing.

Art. 96. In geval van fusie of opslorping van twee of meer vennootschappen is de opslorpande of de nieuw ontstane fusievennootschap de onbetaalde bijdragen of verhogingen verschuldigd die op het ogenblik van dit feit door de opgeslorpte of gefusioneerde vennootschappen verschuldigd waren.

Art. 97. De wijziging van rechtsvorm of elke andere wijziging van de statuten van een vennootschap wordt voor de toepassing van dit hoofdstuk niet beschouwd als de oprichting van een nieuwe vennootschap.

Art. 98. De werkende vennoten, bestuurders of zaakvoerders zijn samen met de vennootschap hoofdelijk gehouden tot de betaling van de door deze laatste verschuldigde bijdrage, verhogingen en kosten.

Art. 100. De in dit hoofdstuk bedoelde bijdrage is, wat de inkomstenbelastingen aangaat, van dezelfde aard als de bijdragen die verschuldigd zijn ter uitvoering van de sociale wetgeving.

Art. 101. In de inleidende zin van artikel 20, § 1, vierde lid, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967, gewijzigd bij de wet van 6 februari 1976, worden de woorden ' of andere wetten ' tussen de woorden ' in artikel 18, §§ 1 en 2 ' en ' hebben ' ingevoegd.

Art. 102. Artikel 581 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wetten van 30 juni 1971, 4 augustus 1978 en 1 augustus 1985 en bij het koninklijk besluit nr. 464 van 25 september 1986, wordt aangevuld met een 8°, luidend als volgt :

' van de geschillen inzake de verplichting voor de vennootschappen tot het betalen van een bijdrage bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen krachtens hoofdstuk III van titel III van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, en krachtens hoofdstuk II van titel III van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen '.

Art. 103. Artikel 19, 4ter, tweede lid, van de hypotheekwet van 16 december 1851, ingevoegd bij de wet van 19 mei 1982, wordt vervangen door de volgende bepaling :

' De bijdragen en bijdrageopslagen verschuldigd aan de sociale verzekeringsfondsen voor zelfstandigen en aan de Nationale Hulpkas voor de sociale verzekeringen der zelfstandigen, met toepassing van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen, van Hoofdstuk III van Titel III van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen en van Hoofdstuk II van Titel III van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen '.

Art. 104. De vennootschappen, opgericht vóór de inwerkingtreding van dit hoofdstuk, blijven voor de toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk aangesloten bij de sociale verzekeringskas die zij gekozen hebben of waarbij ze ambtshalve werden aangesloten met toepassing van de bepalingen van hoofdstuk III van titel III van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen.

Art. 105. Artikel 85 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen wordt aangevuld met een tweede lid, luidend als volgt :

' De bepalingen van dit hoofdstuk blijven evenwel van kracht wat de invordering van de bijdragen betreft '.

Art. 106. De bepalingen van dit hoofdstuk treden in werking op 1 januari 1993, met uitzondering van de bepalingen van de artikelen 102, 103 en 105 die uitwerking hebben met ingang van 1 juli 1992 ».

B.1.2. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt dat het Hof in werkelijkheid enkel wordt ondervraagd over de artikelen 91 en 94, 8° en 9°, van de in het geding zijnde wet. Het Hof beperkt zijn onderzoek tot die bepalingen.

B.2.1. De in het geding zijnde bijdrage ten laste van de vennootschappen ten gunste van het stelsel van de sociale zekerheid der zelfstandigen werd oorspronkelijk als een eenmalige forfaitaire bijdrage van 7 000 frank ingevoerd bij artikel 78 van de wet van 26 juni 1992 houdende sociale en diverse bepalingen.

Tegen die bepalingen werd een beroep tot vernietiging ingesteld. In zijn arrest nr. 77/93 van 3 november 1993, waarbij dat beroep werd verworpen, heeft het Hof geoordeeld :

« B.3.2. De invoering, bij de bestreden bepalingen, van een forfaitaire bijdrage ten laste van de vennootschappen kan worden verantwoord op grond van de overweging dat, indien diegenen die de activiteit die zij in vennootschapsvorm uitoefenen, als zelfstandige zouden uitoefenen, zij gehouden zouden zijn tot betaling van de sociale bijdragen die krachtens het sociaal statuut der zelfstandigen verschuldigd zijn; de wetgever heeft overigens rekening gehouden met de omstandigheid dat de verlaging van de grondslag van die bijdragen precies voortvloeide uit het feit dat talrijke zelfstandigen zich aan de lasten die op natuurlijke personen wegen, hadden onttrokken door een beroep te doen op het procédé van de zogeheten 'eenpersoonsvennootschap' of door een vennootschap op te richten (verklaring van de Minister van de Kleine en Middelgrote Ondernemingen en Landbouw in de Senaatscommissie, *Gedr. St.*, Senaat, verslag, B.Z. 1991-1992, nr. 315/4, p. 11; in dezelfde zin, pp. 6 en 10; memorie van toelichting, nr. 315/1, p. 28; Kamer, verslag, B.Z. 1991-1992, nr. 480/7, pp. 9 en 12).

B.3.3. Het staat aan de wetgever, geplaatst voor een belangrijk tekort in het ' sociaal statuut ' der zelfstandigen (Senaat, nr. 315/4, voormeld, p. 4), te oordelen in hoeverre het opportuun is om, eerder dan de sociale bijdragen van de zelfstandigen te verhogen (*idem*, p. 14) of het fiscaal statuut van de vennootschappen te wijzigen (Kamer, nr. 480/7, voormeld, p. 9), aan de vennootschappen de verplichting op te leggen een bijdrage te leveren tot de financiering van het stelsel van de sociale zekerheid der zelfstandigen wanneer het financiële evenwicht ervan bedreigd wordt door de omzetting, die door een onderscheiden wetgeving mogelijk is gemaakt, van beroepsactiviteiten als zelfstandige in activiteiten als vennoot of als dusdanig beschouwde activiteiten. Daarbij vermag de wetgever evenwel niet de draagwijdte van de artikelen 6 en 6bis van de Grondwet te miskennen door een beroep te doen op een middel dat onevenredig is ten aanzien van het beoogde doel.

B.3.4. Het begrip forfait, zoals het in de bestreden bepaling voorkomt, is de tegenpool van het begrip evenredigheid. Het kan evenwel worden aangenomen dat, met name in sociale aangelegenheden, overwegingen van doeltreffendheid en kosten de wetgever verhinderen rekening te houden met het feit dat de vennootschappen zich in de meest diverse toestanden bevinden, temeer daar het uitwerken of in werking stellen van afgelijnde maatregelen ertoe zou hebben geleid de verwezenlijking van die doelstelling op de helling te zetten, of althans te vertragen (Senaat, nr. 315/4, voormeld, p. 17). Rekening houdend met de kleine omvang of de

moeilijke situatie van talrijke vennootschappen, zou een zo radicale vereenvoudiging niet toelaatbaar zijn geweest voor de invoering van een bijdrage waarvan het bedrag aanzienlijk hoger ligt ».

B.2.2. Bij de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen (*Belgisch Staatsblad*, 9 januari 1993) werd de eenmalige bijdrage vervangen door een jaarlijkse bijdrage.

In de parlementaire voorbereiding wordt uiteengezet :

« Voor het jaar 1992 werd aan de vennootschappen een forfaitaire bijdrage opgelegd bestemd voor het statuut der zelfstandigen. Deze maatregel was ingegeven door het toenemend belang van het aantal vennootschappen en door de preciaire financiële situatie waarin het sociaal statuut der zelfstandigen verkeerde.

Gelet op het feit dat bovenvermelde tendensen zich doorzetten, wordt, met het oog op een duurzaam financieel evenwicht van genoemd statuut, deze bijdrage bestendig » (*Parl. St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 526-1, p. 27).

B.2.3. Artikel 91 van de voormelde wet van 30 december 1992 werd vervangen bij artikel 279 van de programmawet van 22 december 2003.

De nieuwe redactie van artikel 91 is het gevolg van het aannemen van een amendement dat als volgt was verantwoord :

« Bij wet van 30 december 1992 werd, in opvolging van een eenmalige bijdrage, een jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen, bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen, ingevoerd.

Deze jaarlijkse bijdrage werd aanvankelijk vastgesteld op 7.000 BEF om vervolgens, bij koninklijk besluit van 18 november 1996, te worden opgetrokken naar 12.500 BEF (omgezet naar 310 EUR overeenkomstig het koninklijk besluit van 20 juli 2000). Ingevolge de indexering bedraagt de bijdrage voor het jaar 2003, 335 EUR.

Bij onderhavig amendement wordt de bevoegdheid de jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen, bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen, vast te stellen, overgedragen aan de Koning. Bij een besluit vastgesteld na overleg in Ministerraad kunnen voortaan verschillende jaarlijkse bijdragen worden vastgesteld in functie van inzonderheid de omvang van de vennootschap. De Koning kan aldus criteria vastleggen die een onderscheid maken tussen diverse types van vennootschappen, gerelateerd met hun omvang. Naargelang het type van vennootschap waartoe men behoort, zal de ene of de andere bijdrage verschuldigd zijn » (*Parl. St.*, Kamer, 2003-2004, DOC 51-0473/018, p. 11).

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de bevoegde minister met het amendement kon instemmen. Op een vraag van een parlementslid antwoordde de minister :

« [...] het forfait zal worden vastgesteld in functie van de grootte van het bedrijf. De concrete criteria zijn nog niet vastgelegd. Bij de aanvang van de Ronde Tafel Conferentie waren er problemen. Daarom heeft er voorafgaandelijk overleg plaatsgevonden. Op de eerste vergadering bleek dat één van de problemen voor de sector van de middenstand de bijdragen betroffen. Daarom werd voorgesteld deze bijdragen te moduleren. De beslissingen van het regeringsconclaf zullen worden uitgevoerd. De kleine vennootschappen zullen lagere bijdragen betalen » (*Parl. St.*, Kamer, 2003-2004, DOC 51-0473/031, pp. 15-16).

B.3. In tegenstelling tot wat de Ministerraad aanvoert, wordt in de prejudiciële vraag en in de motieven van de verwijzingsbeslissing duidelijk aangegeven in welk opzicht het beginsel van de wettigheid van de belasting, zoals vervat in de artikelen 170, 172 en 173 van de Grondwet, zou kunnen zijn geschonden.

Bovendien vormt de niet-naleving van die bepalingen een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Zij houdt immers een niet te verantwoorden verschil in behandeling in tussen twee categorieën van belastingplichtingen : diegenen die de waarborg genieten krachtens welke niemand aan een belasting kan worden onderworpen indien daartoe niet is beslist door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering en diegenen aan wie die grondwettelijke waarborg wordt ontzegd.

B.4.1. Het Hof dient eerst te onderzoeken of de in het geding zijnde bijdrage als een belasting dan wel als een socialezekerheidsbijdrage dient te worden beschouwd. Enkel in het eerste geval kan immers een schending van de artikelen 170, 172 en 173 van de Grondwet worden aangevoerd.

B.4.2. De artikelen 170, 172 en 173 van de Grondwet bevatten het wettigheidsbeginsel inzake belastingen en retributies. Zij zijn niet van toepassing op socialezekerheidsbijdragen. Hoewel belastingen en socialezekerheidsbijdragen door hun verplichtend karakter gemeenschappelijke kenmerken kunnen hebben, zijn zij fundamenteel verschillend : de belastingen dienen om de algemene uitgaven van openbaar nut te dekken, terwijl de socialezekerheidsbijdragen bij uitsluiting bestemd zijn voor de financiering van stelsels van tegemoetkomingen ter vervanging of aanvulling van het inkomen uit arbeid.

Het betalen van de in het geding zijnde bijdrage doet geen bijkomende rechten op het vlak van de sociale zekerheid ontstaan, zodat een band met de sociale zekerheid van de bijdrageplichtige personen ontbreekt. Daaruit volgt dat de in het geding zijnde bijdrage geen socialezekerheidsbijdrage is, maar een belasting in de zin van de artikelen 170 en 172 van de Grondwet.

In tegenstelling tot wat de Ministerraad beweert, wordt aan die vaststelling geen afbreuk gedaan door het gegeven dat de opbrengst van die bijdrage voor de financiering van het stelsel van de sociale zekerheid der zelfstandigen is bestemd, noch door de fiscale aftrekbaarheid van die bijdrage.

B.5.1. Uit artikel 170, § 1, en uit artikel 172, tweede lid, van de Grondwet kan worden afgeleid dat geen enkele belasting kan worden geheven en dat geen enkele vrijstelling van belasting kan worden verleend zonder instemming van de belastingplichtigen, uitgedrukt door hun vertegenwoordigers. Daaruit volgt dat de fiscale aangelegenheid een bevoegdheid is die door de Grondwet aan de wet wordt voorbehouden en dat elke delegatie die betrekking heeft op het bepalen van een van de essentiële elementen van de belasting in beginsel ongrondwettig is.

B.5.2. De voormelde grondwetsbepalingen gaan evenwel niet zover dat ze de wetgever ertoe zouden verplichten elk aspect van een belasting of van een vrijstelling zelf te regelen. Een aan een andere overheid verleende bevoegdheid is niet in strijd met het wettigheidsbeginsel voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de wetgever zijn vastgesteld.

B.5.3. Tot de essentiële elementen van de belasting behoren de aanwijzing van de belastingplichtigen, de belastbare materie, de heffingsgrondslag, de aanslagvoet en de eventuele belastingvrijstellingen.

B.6.1. Krachtens de in het geding zijnde bepalingen, zijn de vennootschappen een jaarlijkse forfaitaire bijdrage verschuldigd die als een belasting dient te worden beschouwd en wordt aan de Koning de bevoegdheid verleend het bedrag van die bijdrage vast te stellen, met dien verstande dat zij niet hoger mag zijn dan 868 euro.

De in het geding zijnde bepalingen komen erop neer dat de Koning wordt gemachtigd een essentieel element van de belasting, namelijk het belastingtarief, *in concreto* vast te stellen. De wetgever heeft evenwel niet alleen het beginsel van de forfaitaire belasting in de wet opgenomen, maar ook het maximumbedrag van die belasting bepaald. De wetgever heeft enkel beoogd aan de Koning over te laten om, op basis van criteria die rekening houden met de omvang van de vennootschap, het tarief vast te stellen.

Uit het woord « inzonderheid » in het in het geding zijnde artikel 91, tweede lid, tweede zin, kan echter worden afgeleid dat de Koning nog andere criteria dan de omvang van de vennootschap in aanmerking zou kunnen nemen.

B.6.2. Bijgevolg is de in het geding zijnde bepaling niet bestaanbaar met het in artikel 170, § 1, van de Grondwet besloten wettigheidsbeginsel, doch enkel in zoverre zij het woord « inzonderheid » bevat.

B.7.1.1. Luidens artikel 94, 8°, van de in het geding zijnde wet van 30 december 1992, zoals gewijzigd bij artikel 17 van het koninklijk besluit van 19 december 2010 tot uitvoering van artikel 84 van de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen, bepaalt de Koning « in welke gevallen de vennootschappen met betrekking tot het jaar of de jaren waarin zij zich in een toestand van vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie bevinden, kunnen worden vrijgesteld van de toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk ».

B.7.1.2. Ter uitvoering van dat artikel bepaalt artikel 3, § 1, van het koninklijk besluit van 15 maart 1993 « tot uitvoering van hoofdstuk II van titel III van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, met betrekking tot de invoering van een jaarlijkse bijdrage ten laste van de vennootschappen bestemd voor het sociaal statuut der zelfstandigen », zoals gewijzigd bij artikel 3 van het koninklijk besluit van 31 juli 2004 en bij artikel 57 van het voormelde koninklijk besluit van 19 december 2010 :

« De vennootschappen, die zich in één van de hierna vermelde situaties bevinden, zijn de in artikel 91 van de wet bepaalde bijdrage niet verschuldigd vanaf het bijdragejaar waarin zij zich in die situatie bevinden :

1° zij werden bij vonnis van de rechtbank van koophandel failliet verklaard;

[...]

3° zij maken het voorwerp uit van een gerechtelijke reorganisatie, [die] door de rechtbank van koophandel werd gehomologeerd en niet werd vernietigd of ontbonden;

4° zij bevinden zich in een toestand van vereffening en het uittreksel uit de akte die de wijze van vereffening bepaalt werd in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* gepubliceerd ».

B.7.2.1. Luidens het in het geding zijnde artikel 94, 9°, van de wet van 30 december 1992 bepaalt de Koning « welke vennootschappen, opgericht na 1 januari 1991, gedurende de eerste drie jaar na hun oprichting kunnen vrijgesteld worden van de krachtens de bepalingen van dit hoofdstuk ingevoerde bijdrageplicht en onder welke voorwaarden ze zich op deze vrijstelling kunnen beroepen ».

B.7.2.2. Ter uitvoering van dat artikel, bepaalt artikel 7 van het voormelde koninklijk besluit van 15 maart 1993, zoals gewijzigd bij artikel 1 van het koninklijk besluit van 18 april 1994 en bij artikel 5 van het koninklijk besluit van 31 juli 2004 :

« De personenvennootschappen, die ingeschreven zijn als handelsonderneming in de Kruispuntbank van Ondernemingen en opgericht zijn na 1 januari 1991, kunnen, gedurende de eerste drie jaar te rekenen vanaf het jaar van hun oprichting, worden vrijgesteld van de bijdrageplicht. Ze kunnen slechts van deze vrijstelling genieten wanneer hun zaakvoerder of zaakvoerders, evenals de meerderheid van hun werkende vennoten die geen zaakvoerder zijn, in de tien jaar voorafgaand aan de oprichting van de vennootschap, ten hoogste drie jaar onderworpen zijn geweest aan het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen.

De personenvennootschappen, die van deze mogelijkheid wensen gebruik te maken, moeten aan de sociale verzekeringskas waarbij ze zijn aangesloten de bewijzen overmaken dat aan de in het eerste lid bepaalde voorwaarden voldaan is ».

B.7.3. Vermits de eventuele belastingvrijstellingen deel uitmaken van de essentiële elementen van een belasting, vereist het fiscale wettigheidsbeginsel dat de wet nauwkeurige, ondubbelzinnige en duidelijke criteria bevat aan de hand waarvan kan worden uitgemaakt welke belastingplichtige de vrijstelling al dan niet kan genieten.

B.7.4.1. Het in het geding zijnde artikel 94, 8°, van de wet van 30 december 1992 geldt enkel voor vennootschappen die zich in een toestand van vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie bevinden. Bovendien geldt die vrijstelling enkel voor het jaar of de

jaren waarin ze zich in die toestand bevinden. Tot slot preciseert de in het geding zijnde bepaling dat de vennootschappen in kwestie worden « vrijgesteld van de toepassing van de bepalingen van dit hoofdstuk », zodat de vrijstelling volledig is.

B.7.4.2. Ofschoon luidens de in het geding zijnde bepaling de Koning dient te bepalen « in welke gevallen » vennootschappen die zich in een toestand van vereffening, faillissement of gerechtelijke reorganisatie bevinden, worden vrijgesteld, heeft de wetgever alle ondernemingen die zich in een dergelijke toestand bevinden wenselijk vrij te stellen, ervan uitgaande dat die vennootschappen niet langer over de vereiste middelen beschikken om de bijdrage te betalen. De Koning beschikt derhalve niet over een discretionaire bevoegdheid om sommige vennootschappen die zich in die toestand bevinden vrij te stellen, en andere niet. De door de Koning te bepalen gevallen slaan enkel op procedurele elementen, zoals het feit dat de gerechtelijke reorganisatie door de rechtbank van koophandel dient te zijn gehomologeerd en het feit dat de akte die de wijze van vereffening bepaalt in de bijlagen tot het *Belgisch Staatsblad* werd gepubliceerd.

B.7.4.3. Bijgevolg voldoet artikel 94, 8°, van de wet van 30 december 1992 aan de in B.7.3 vermelde vereisten.

B.7.5.1. Ofschoon het in het geding zijnde artikel 94, 9°, van de wet van 30 december 1992 preciseert dat een vennootschap opgericht dient te zijn na 1 januari 1991 om van de bijdrageplicht te kunnen worden vrijgesteld en dat die vrijstelling beperkt is tot de eerste drie jaar na de oprichting, blijkt uit die bepaling, en inzonderheid uit het woord « welke », dat het niet de bedoeling was van de wetgever om alle na 1 januari 1991 opgerichte vennootschappen gedurende drie jaar vrij te stellen van de bijdrageplicht. Tijdens de parlementaire voorbereiding van de in het geding zijnde bepaling werd dienaangaande opgemerkt dat er « een gedeeltelijke tegemoetkoming [komt] voor de vennootschappen opgericht na 1 januari 1991 » (*Parl. St.*, Senaat, 1992-1993, nr. 526/3, pp. 13-14). Daarbij beoogde de wetgever vooral de situatie te verhelpen van beginnende ondernemingen die over geen enkele inkomsten beschikken (*ibidem*, p. 14).

Het voormelde artikel 7 van het koninklijk besluit van 15 maart 1993 heeft de vrijstelling overigens beperkt tot bepaalde personenvennootschappen.

B.7.5.2. Behoudens het feit dat het moet gaan om vennootschappen opgericht na 1 januari 1991, bevat de in het geding zijnde bepaling evenwel geen enkel criterium aan de hand waarvan de Koning kan bepalen welke vennootschappen binnen die categorie van vennootschappen worden vrijgesteld van de bijdrageplicht.

B.7.5.3. Daaruit volgt dat artikel 94, 9°, van de wet van 30 december 1992 niet bestaanbaar is met het in artikel 172, tweede lid, van de Grondwet besloten wettigheidsbeginsel.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- Artikel 91 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen, zoals gewijzigd bij artikel 279 van de programmawet van 22 december 2003, schendt artikel 170 van de Grondwet, doch enkel in zoverre het het woord « inzonderheid » bevat.

- Artikel 94, 8°, van dezelfde wet schendt artikel 172, tweede lid, van de Grondwet niet.

- Artikel 94, 9°, van dezelfde wet schendt artikel 172, tweede lid, van de Grondwet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 16 juni 2011, door rechter J. Spreutels, ter vervanging van voorzitter R. Henneuse, wettig verhinderd zijnde de uitspraak van dit arrest bij te wonen.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

J. Spreutels